

{youtube}_Thtjs5Xk1U{/youtube}

Ανήκει στην κατηγορία των πηδηχτών χορών. Στις μέρες μας αποδίδεται από άνδρες και γυναίκες, παλαιότερα όμως χορευόταν μόνον από άνδρες. Το μουσικό μέτρο του είναι 2/4, τα βήματά του 1ο και η λαβή από τους ώμους με τα χέρια τεντωμένα. Χορεύεται σε κύκλο.

Σύμφωνα με την προφορική παράδοση, την οποία επίσης κατέγραψε ο Ναύτης στο βιβλίο του, αλλά και τα πολλά ιστορικά στοιχεία που συμφωνούν με αυτήν, ο χορός έλαβε τη σημερινή μουσικοχορευτική μορφή και ονομασία του στην επαρχία Κισσάμου, την περίοδο της Επανάστασης του Δασκαλογιάννη στα 1770-71 (ίσως βέβαια μετασχηματίζοντας έναν παλαιότερο πυρρίχιο ή υπορχηματικό χορό) και αποκτώντας συμβολισμούς στην ονομασία, το βηματισμό και τη μουσική του.

Ονομάστηκε πεντοζάλι, και όχι πεντοζάλης, γιατί συμβολίζει το πέμπτο ζάλο (δηλαδή βήμα), όπως ειπώθηκε η θεωρούμενη πέμπτη κατά σειρά ελπίδα των Κρητικών για απελευθέρωση της Κρήτης από τους Τούρκους και όχι γιατί έχει πέντε βήματα, όπως αβασάνιστα έχουν πει αρκετοί. Έχει δέκα βήματα, σε ανάμνηση της 10ης Οκτωβρίου του 1769, οπότε λήφθηκε η απόφαση των Σφακιανών για την πραγματοποίηση της επανάστασης, και η μουσική του αποτελείται από δώδεκα πάρτες, δηλαδή δώδεκα μουσικές φράσεις (γυρίσματα ή σκοπούς τις λένε στην Κίσαμο), προς τιμήν των δώδεκα πρωτεργατών της εξέγερσης.

Αξιοσημείωτο είναι ότι μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1960 οι κάτοικοι των επαρχιών Κισσάμου και Σελίνου όταν χόρευαν το πεντοζάλι, στο άκουσμα κάθε σκοπού της μουσικής του χορού, φώναζαν το όνομα του καπετάνιου που αντιστοιχούσε ο μουσικός σκοπός, τιμώντας έτσι τη μνήμη του Δασκαλογιάννη των βασικών συνεργατών του και της εξέγερσής των.

Να τονισθεί ότι τα ονόματα των πρωτεργατών της επανάστασης του Δασκαλογιάννη διατηρήθηκαν στη λαϊκή μνήμη μέσω του πεντοζαλιού, δηλαδή μέσα από το συνδυασμό δύο

αλληλένδετων μορφών παράδοσης, της ιστορικής προφορικής και της χορευτικής. Αυτό, όμως, που είναι εντυπωσιακό είναι το γεγονός ότι κατά τη διάρκεια της πολυετούς έρευνας που πραγματοποίησα για τους κρητικούς χορούς εντόπισα σε ένα ιστορικό κείμενο του 1877 τα ονόματα των πρωταγωνιστών της επανάστασης του Δασκαλογιάννη, τα οποία ταυτίζονται απόλυτα (απλώς αναφέρονται με διαφορετική σειρά) με αυτά που διατηρήθηκαν στο «ιστορικό» διαμόρφωσης και την τελετουργία του χορού. Τα στοιχεία αυτά, όπως και πολλά άλλα, πρωτοδημοσιεύτηκαν στο βιβλίο μου Οι χοροί της Κρήτης, μύθος, ιστορία, παράδοση.

Από τα μέσα του 20ου αιώνα, ο χορός, γνωστός πλέον σε όλη την Κρήτη, άρχισε πολλάκις να μετασχηματίζεται. Έτσι διαμορφώθηκαν τα λεγόμενα σιγανά πεντοζάλια, που στην πραγματικότητα είναι οι διάφορες μορφές του σιγανού χορού, και τα οποία χορεύονται ως εισαγωγή, ως το πρώτο μέρος του πεντοζαλιού, που προηγείται του γρήγορου (δεύτερο μέρος). Δηλαδή, δυστυχώς, έγινε μία μορφή νόθευσης και στους δύο χορούς. Ατράνταχτες αποδείξεις των παραπάνω αποτελούν δύο σημαντικότερες διαπιστώσεις: α) σε τίποτα δεν διαφέρει ο ρεθεμνιώτικος σιγανός από το ρεθεμνιώτικο σιγανό πεντοζάλι και β) σε τίποτα δεν διαφέρει ο ηρακλειώτικος σιγανός από το ηρακλειώτικο σιγανό πεντοζάλι.

Από το www.tsouchlarakis.com

□